

Egenföretagares beräkningar av SGI och förutsättningar för att få arbetslöshetskassa

Utredning gjord av Elnaz Zare på uppdrag av DIK, 2018

Innehållsförteckning

Förkortningar.....	3
Sammanfattning	4
1. Inledning.....	5
1.1. Introduktion.....	5
1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsningar	6
1.3. Metod och genomförande.....	6
1.4. Disposition	7
2. Sjukpenninggrundande inkomst för företagare	8
2.1. Om sjukpenninggrundande inkomst	8
Karenstid för egenföretagare.....	10
SGI-skydd	10
Kombinatörer	11
Generellt uppbyggnadsskede	12
Fastställande av SGI	13
Aktuella förslag på ändringar	13
3. Arbetslöshetsförsäkring för företagare.....	15
3.1. Bakgrund.....	15
Nuvarande regelverk.....	15
Företagare enligt 34 § ALF.....	16
Anställd som går från anställning till att driva eget.....	17
Bisysslor	17
17/10 -principen.....	17
Rättsfall.....	18
Egenanställda – uppdragstagare	19
Frilans Finans	20
Självständighet enligt praxis.....	21
Kammarrätten i Göteborg 2015–09–30, mål nr 911–15	21
Kammarrätten i Stockholm, 2015–02–06 mål nr 3054–14.....	21
Kammarrätten i Stockholm 2011–12–12, mål nr 3157–11.....	22
Slutsats av rättsfallen	23
Svårigheter med egenanställda och arbetslöshetsförsäkring enligt arbetslöshetskassorna (IAF-rapport)	24
4. Vad kan förbättras kring SGI och arbetslöshetsförsäkring för egenföretagare?.....	25
Ändra reglerna i uppbyggnadsskedet från 24 månader till längre (SGI).....	25
Inkludera aktiebolag i regler för uppbyggnadsskedet (SGI).....	25
Längre uppbyggnadsskede även för arbetslöshetsförsäkring? 26	
Ha en tredje kategori i lagen om arbetslöshetsförsäkring för egenanställda?	26
Karenstiden	26
Källförteckning	27

Förkortningar

AB	Aktiebolag
ALF	Lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring
ALFFo	Förordning (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring
HB	Handelsbolag
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
IL	Inkomstskattelagen
IAF	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Prop.	Proposition
SGI	Sjukpenninggrundande inkomst
SFB	Socialförsäkringsbalken
SOU	Statens offentliga utredningar

Sammanfattning

SGI är en beräkning som ligger till grund för de socialförsäkringar som betalas ut från Försäkringskassan, exempelvis sjuk- och föräldraförsäkring. SGI är tänkt att vara framåtblickande genom att den förutsätter en viss stabil inkomst bakåt för att kunna räknas ut framåt. Detta kan vara svårare för egenföretagare som inte alltid har en stabil och jämn inkomst.

SGI delas upp i SGI-A och SGI-B. SGI-A gäller främst för den som har inkomst från anställning, och SGI-B den som har inkomst från näringsverksamhet (under definitionen "annan inkomst"). Egenföretagare ingår därmed i SGI-B. Den som har aktiebolag och tar ut sin vinst i form av lön får däremot sin SGI beräknad inom ramen för SGI-A. En kombinator får sin SGI beräknad både inom SGI-A och SGI-B.

För att göra det tryggare att starta företag finns regler om att den som startat eget har rätt till en SGI baserad på motsvarande skälig lön under ett generellt uppbyggnadsskede.

Om en enskild blir arbetslös kan hen få rätt till arbetslöshetsförsäkring, men reglerna skiljer sig mellan anställda och egenföretagare. Den som har ett företag kan få rätt till arbetslöshetsförsäkring om företaget sätts vilande eller läggs ner. Den som går från anställning till att starta eget företag har vid nedläggande rätt till arbetslöshetsförsäkring beräknad på tidigare anställning under de första 24 månaderna.

De som är kombinatorer med en mindre sysselsättning i det egna företaget, kan få rätt till arbetslöshetskassa för det arbete som man mister. Det förutsätter dock att arbetet i företaget är en bisyssla. Den som är så kallad egenanställd kan antingen definieras som anställd eller företagare. För att göra denna bedömning används "självständighet" som riktlinje. Om den egenanställda anses vara tillräckligt osjälvständig blir reglerna för anställd tillämpliga. För den egenanställd som klassas som självständig blir istället reglerna för företagare tillämpliga. I lagen för arbetslöshetskassa finns ingen separat kategori för egenanställda vilket gör att de med nuvarande lagstiftning hamnar mellan stolarna och får svårigheter att förutse och planera.

Denna genomgång visar att det finns behov av att förtydliga lagarna och göra dem enklare att överblicka för egenföretagare, såväl för SGI som för arbetslöshetsförsäkring.

1. Inledning

1.1. Introduktion

Denna utredning syftar till att ta reda på under vilka förutsättningar egenföretagare har rätt till arbetslöshetsförsäkring och hur deras SGI grundas. Utredningen görs på uppdrag av DIK – facket för kultur och kommunikation.

En grundläggande förutsättning för den som arbetar är att känna trygghet vid till exempel arbetslöshet och sjukdom. I svensk lagstiftning ges denna trygghet i form av exempelvis arbetsmiljölager och lager som hanterar situationer som uppstår om inte allt gått som man tänkt sig och man tvingas avstå från arbete.

Arbete kan ske i olika former såsom, tillsvidareanställning, tidsbegränsade anställningar eller genom näringsverksamhet. Den som bedriver egen näringsverksamhet står inför andra utmaningar än den som är anställd, till exempel bristande förutsägbarhet gällande vad som händer om man blir sjuk eller inte har tillräckligt med arbete för att försörja sig.

Det är viktigt att de regler som finns är anpassade till den verklighet olika individer befinner sig i, så att även de med mer otrygga arbetssituationer inkluderas i trygghetssystemen. Beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst är en förutsättning för många av Försäkringskassans insatser. Det är därför intressant att se närmare på hur SGI fungerar för gruppen egenföretagare.

Bland det mest osäkra en anställd kan råka ut för är arbetslöshet, men hur beräknas skyddet för någon som inte har bestämda inkomster? Vi lever i en tid där arbetsmarknaden och anställningsformer förändras. Bland annat blir det vanligare att vara frilans och uppdragstagare¹. Vissa branscher präglas mer av detta än andra, däribland konstnärligt verkamma². Därför är det viktigt att titta på hur regelverket tillämpas för dessa individers arbetssituation.

---

¹ IAF 2016:3, Uppdragstagare i arbetslöshetsförsäkringen s. 17

² Ibid s. 8-9

1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsningar

Denna utredning syftar till att utreda villkoren för fastställande av egenföretagares sjukpenninggrundande inkomst, samt förutsättningar för egenföretagares och egenanställdas rätt till arbetslöshetsförsäkring.

Följande frågor är vägledande för studien:

- Hur beräknas SGI för egenföretagare?
- Hur beräknas SGI för s.k. kombinatörer, d.v.s. de som både har en anställning och eget företag?
- Vad händer med den sjukpenninggrundande inkomsten när du går från anställning till eget företag? Spelar verksamhetsform roll?
- Under vilka förutsättningar kan en egenföretagare få arbetslöshetsförsäkring? Är det skillnad beroende på organisationsform?
- Hur ser det ut för så kallade egenanställda, under vilka förutsättningar får de arbetslöshetsförsäkring?

1.3. Metod och genomförande

I studien har relevanta rättskällor studerats för att ta reda på hur beräkning görs av egenföretagares SGI och egenföretagares rätt till arbetslöshetsförsäkring. Till rättskällorna som använts hör lagstiftning, förarbeten, statliga utredningar, rättsfall och myndigheters vägledningar samt artiklar. Utredningen är en sammanställning av rättsläget. Avslutningsvis analyseras det sammanställda materialet, med fokus på vad som kan göras bättre för egenföretagare vad gäller beräkning av SGI och rätten till arbetslöshetsförsäkring.

De rättsfall som använts har delvis bestått av domar från underrätter, framförallt Kammarrätten. Dessa domar har stor relevans för studien då de på ett tydligt sätt belyser argumentationen och motiveringen för de olika utfallen. Praxis har framförallt studerats i fråga om egenföretagares förutsättningar att få arbetslöshetsförsäkring.

Propositionerna till de relevanta lagarna har tjänat ett förklarande syfte. De har bidragit till att förstå funktionerna med lagarna och på vilket sätt lagstiftaren motiverat dem. I samband med detta har det också varit av nytta att se till pågående eller nya utredningar som visar på de behov som finns av att förnya eller ändra delar av lagstiftningen.

Försäkringskassans vägledning 2004:5 version 13 "Sjukpenningsgrundande inkomst – och årsarbetstid" har använts som ett viktigt verktyg i utredningen för att förstå hur SGI fastställs. Vägledningen är riktad mot handläggare på Försäkringskassan.

För att belysa de eventuella svårigheter som kan uppstå i samband med arbetslöshetskassa och egenanställdas³ villkor har Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens rapport 2016:6 Uppdragstagare i arbetslöshetskassan använts. IAF har i uppdrag från regering och riksdag att genom tillsyn se till att arbetslöshetsförsäkringen fungerar⁴. Rapporten är riktad till arbetslöshetskassor och har kartlagt hur arbetslöshetskassorna hanterar just dessa frågor. IAF:s studie har varit till stor nytta för att förstå vilka praktiska svårigheter regelverken innebär.

1.4. Disposition

Reglerna för sjukpenningsgrundade inkomst och villkoren för arbetslöshetskassa har många likheter och är ibland sammanlänkade. I denna rapport utreds de dock separat. Inledningsvis presenteras reglerna och beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst, och därefter frågor om under vilka förutsättningar egenföretagare kan få arbetslöshetskassa. Avslutningsvis förs en diskussion baserat på det funna materialet, där även andra möjligheter till reglering diskuteras.

---

³ Egenanställd är den som utför uppdrag utan att ha F-skattsedel och därför anlitar ett egenanställningsföretag. Egenanställningsföretaget har F-skattsedel och ansvarar för att redovisa arbetsgivaravgifter, skatteavdrag och inlämning av kontrolluppgifter. Egenanställningsföretaget fakturerar på så sätt för den egenanställda för uppdrag som hen utför. Källa: [Skatteverket](#)

⁴ IAF 2016:6, Uppdragstagare i arbetslöshetskassan

2. Sjukpenninggrundande inkomst för företagare

2.1. Om sjukpenninggrundande inkomst

Sjukpenninggrundande inkomst (SGI) är den inkomst Försäkringskassans ersättningar baseras på, däribland föräldrapenning och sjukpenning⁵. Bestämmelserna om sjukpenninggrundande inkomst finns i 25 och 26 kap. socialförsäkringsbalken (2010:110) (SFB).

Sjukförsäkringen är ett skydd mot inkomstbortfall för den som är förhindrad att arbeta på grund av sjukdom, detsamma gäller för föräldraförsäkringen. SGI är underlag för att beräkna den enskildes storlek på den ersättning hen har rätt att få per dag⁶. Underlaget för SGI är den inkomst en försäkrad förväntas få i årlig inkomst, 25 kap. 3 § SFB. Tidigare års taxering kan då användas som underlag för denna beräkning⁷. Försäkringskassan ska dock inte basera SGI helt på skatterättsliga grunder. Exempelvis ska inte periodisering- och expansionsfonder ingå i grunden för SGI, trots att de tas med i beräkningen av inkomstskatt⁸. Underskottsavdrag från tidigare år ska också bortses vid fastställandet av SGI. SGI:n ska bestämmas på framtida inkomster, och därför saknar avdrag för underskott baserat på tidigare år betydelse⁹.

För att SGI ska kunna beräknas krävs att arbetet den grundas på har utförts i Sverige och antas pågå i sex månader i följd eller är årligen återkommande, samt antas uppgå till 24 procent av prisbasbeloppet (år 2018 45 000 kr) enligt 25 kap. 3 § SFB. SGI kan beräknas på såväl inkomst av anställning, 25 kap. 7 § SFB, som inkomst från näringsverksamhet, 25 kap. 8 § SFB. Den första benämns SGI-A och den senare SGI-B. Företagsformen spelar roll vid bestämmandet om inkomsten faller inom SGI-A eller SGI-B. Huvudregeln är att det som deklarerar under F-skatt ska fastställas som SGI- B¹⁰. Till SGI-B hänförs vinster från företagsformerna enskilt bolag, enkelt bolag, handelsbolag och kommanditbolag. En enskild som är innehavare av ett aktiebolag tar ut sin vinst ur bolaget i form av lön och den

---

⁵ [Försäkringskassan](#)

⁶ SOU 2015:21, Mer trygghet och bättre försäkring, s. 288

⁷ Ibid s. 77

⁸ Ibid s. 78-79

⁹ Ibid s. 81

¹⁰ SOU 2015:21 s. 940-942

enskilde räknas därför som anställd¹¹. Dennes inkomst blir därmed klassad som SGI-A, inkomst från anställning, 25 kap. 7 § SFB¹². Detsamma gäller för ekonomisk förening. Kapitaltjänster ingår inte som underlag för SGI¹³ enligt 25 kap 18 § SFB¹⁴, med hänvisning till 10 kap 3 § p.1–3 IL som listar olika sorters inkomster som räknas till tjänst. Dessa tre punkter omfattar;

- Utdelningar och kapitalvinster på aktier med mera, i den utsträckning som anges i 57 kap. IL, i företag som är eller varit fåmansföretag,
- kapitalvinster på andelar i ett svenskt handelsbolag i den utsträckningen som anges i 50 kap 7 § IL,
- penninglån som avses i 11 kap 45 § IL.

Det innebär att den som tar ut sin vinst som en kapitalinkomst istället för lön går miste om inkomstunderlag för att få en SGI-A fastställt¹⁵.

I 25 kap. 8 § SFB finns särskilda regler som gäller för företagare, vilka enskild firma, handelsbolag, enkelt bolag och kommanditbolag räknas till. Inkomsten ska räknas som inkomst av annat förvärvsarbete. Huvudregeln är att den som betalar F-skatt betraktas som innehavare av inkomst av annat förvärvsarbete enligt 25 kap. 9 § SFB och dess inkomst faller därför inom SGI- B¹⁶. För företagare är det den förväntade inkomsten, med andra ord den beräknade nettointäkten, som SGI baseras på¹⁷. Nettointäkten är företagets vinst med avdrag för kostnader, avsättningar och avgifter¹⁸.

Presumtionen är att inkomst för den som har F-skatt ska ingå i SGI-B¹⁹. Det händer dock att viss inkomst som i huvudregel betraktas som inkomst av anställning tas upp som förvärv av företag enligt 25 kap. 13–14 §§ SFB. Detta blir aktuellt exempelvis om ersättningen

---

¹¹ Ibid s. 941

¹² SOU 2015:21 s. 324

¹³ [Presentation](#): ”Information mars 2014 till Sjukpenninggrundande inkomst (SGI), Föräldrapenning, Sjukpenning” av Marianne Höök, Försäkringskassan Gamlestaden Göteborg

¹⁴ I 25 kap 18 § anges; Som sjukpenninggrundande inkomst räknas inte inkomst som avses i 10 kap. 3 § 1-3 inkomstskattelagen (1999:1229)

¹⁵ Försäkringskassans vägledning 2004:5 version 13 s. 55

¹⁶ SOU 2015:21 s. 941

¹⁷ Faktablad ”Egen företagare”- Försäkringskassan 2016-04-18

¹⁸ Ibid s. 941-942

¹⁹ Försäkringskassans vägledning 2004:5 version 13 s. 76

som ges till en enskild person inte ingår som en utgift i näringsverksamhet som den som utbetalar ersättningen driver, enligt 25 kap 13 § p 2. Då ska ersättningen ingå som SGI-B enligt 25 kap 13 §. Detsamma gäller viss inkomst som deklarerar hos Skatteverket som inkomst av tjänst av dem som saknar anställning, så som förvärv från företag. Detta gäller för exempelvis uppdragstagare. Även kombinatörer kan i vissa fall ingå i denna grupp²⁰.

Karenstid för egenföretagare

Den som är egenföretagare, det vill säga innehavare av enskild firma, handelsbolag eller kommanditbolag, kan till skillnad från den som har aktiebolag själv välja karenstid i relation till sjukförsäkringen och uttag av sjukpenning.

Egenföretagare får som grundregel sju dagars karenstid, 27 kap. 27 § SFB. Hen kan dock välja annan karenstid – en, 14, 20, 60 eller 90 dagar²¹. Skälet till grundregeln om sju dagars karenstid är att det innebär lägre kostnader i sjukförsäkringen än vid en dags karenstid, vilket även leder till lägre egenavgifter för egenföretagare.²²

Den som har aktiebolag omfattas av samma regler som gäller för anställda, där sjuklön ska betalas ut de första två veckorna med sjukpenning²³.

En bestämd karenstid kan ändras, men uppsägning innebär en uppsägningstid motsvarande de dagar som karenstiden kortas med, 27 kap. 31 § SFB. Exempelvis, om en enskild vill ändra från sju karensdagar till en, blir uppsägningstiden sex dagar²⁴. Det går att välja kortare karenstid om anmälan om detta görs innan man fyllt 55 år, 27 kap. 31 § SFB. Sjukdom de senaste två åren begränsar möjligheten att välja kortare karenstid²⁵.

SGI-skydd

En egenföretagare som är försäkrad i de allmänna trygghetssystemen kan, genom regler om SGI-skydd, ha rätt till en tidigare fastställd SGI, trots att hen inte längre har en inkomst.

---

²⁰ SOU 2015:21 s. 941

²¹ Försäkringskassans vägledning 2004:5 version 13 s. 116

²² Prop. 2009/10 s. 63–64

²³ Ibid s. 292

²⁴ Försäkringskassans vägledning 2004:5 version 13 s. 118

²⁵ Ibid s. 119

Denna regel gäller både för dem som omfattas av SGI-A och SGI-B²⁶. Skälen för SGI-skyddet grundas på fyra principer; principen om anknytning till förvärvslivet, principen om barnafödande, principen om livslångt lärande och principen om samhällsnyttig verksamhet²⁷. Enligt 26 kap. 9, 11–18 §§ SFB går det att göra avbrott för exempelvis studier eller föräldraledighet, men fortfarande behålla den SGI man hade innan avbrottet.

Kombinatörer

De som både är anställda och driver företag kallas ofta för "kombinatörer". SGI för kombinatörer delas in i SGI-A och SGI-B. Till SGI-A räknas underlag från anställningen och till SGI-B från företaget. Det går att ha båda dessa samtidigt och de läggs då ihop och används som ett underlag²⁸.

Det ska inte innebära några större svårigheter att beräkna SGI för kombinatörer om arbetet ser ungefär likadant ut varje år. Detta gäller dock inte för alla kombinatörer, då många växlar mellan uppdrag. Det innebär att en närmare prövning måste göras. För dessa personer gör Försäkringskassan en samlad bedömning. Försäkringskassan tar hänsyn till att tillfälliga ändringar inte är bestående, varken till fördel eller till nackdel för den enskilda. Underlaget för SGI-B kräver ofta att den enskilde inkommer med uppgifter om förväntad omfattning av inkomst, i de fall den inte har en jämn spridning²⁹.

En rimlighetsbedömning görs ibland tillsammans med den enskilda om det tidigare varit ojämna inkomster. I sådana fall måste Försäkringskassan gå igenom planerna och de tidigare uppdragen för att göra en framtidsprognos som stämmer³⁰.

Utredningen Mer trygghet och bättre försäkring (SOU 2015:21) tar upp problematiken med arbetstagare som har flera och kortvariga anställningar. Eftersom SGI bestäms efter framtida inkomster som går att överblicka sex månader i följd, kan det vara svårt att ställa en prognos på de som har flera och kortvariga anställningar. Det innebär att de som arbetar på detta sätt inte heller för egen del kan förutse vad deras skydd blir. Det blir än mer komplicerat om en

---

²⁶ SOU 2015:21 s. 292

²⁷ Ibid s. 293

²⁸ Försäkringskassans vägledning 2004:5 version 13 s. 122

²⁹ Ibid s. 126

³⁰ Ibid s. 122-124

försäkrad också skiftar mellan att ha inkomst som faller inom SGI-A, som anställd, och SGI-B, från verksamhet³¹.

Generellt uppbyggnadsskede

I 25 kap. 9 § SFB finns en särskild regel som är avsedd att skydda nystartade företag. Regeln innebär att nystartade företag under 24 månader från den månad som den försäkrade registrerat eller borde ha registrerat företaget, har rätt till SGI baserad på uppskattad jämförelseinkomst för likvärdigt arbete³². Anledningen till att man utgår från registreringsmånaden är att egenföretagare inte ska kunna förskjuta eller förlänga uppbyggnadsskedet genom att låta bli att registrera. Däremot gäller att företaget verkligen ska ha startats vid det tillfället³³. Enbart en registrering är inte tillräcklig för att anses ha påbörjat arbete i företaget³⁴.

Det är svårt att fastställa hur mycket en uppskattad jämförelseinkomst kan bli. Det finns inga egentliga riktlinjer för bestämmandet av "skälig avlöning för liknande arbete". Ett sätt att avgöra det är genom att se vad anställda skulle få för samma arbetsinsats i det företag man arbetar i eller vad en anställd skulle få för lön i en verksamhet av liknande slag³⁵. SOU 2015:21 uppmärksammar en möjlig problematik som kan uppstå med detta sätt att räkna, nämligen att allt fler löner sätts individuellt och inte går att jämföra på sådant sätt³⁶. Om en enskild har högre lön än jämförelseinkomsten ska inte begräsning göras. Istället använder sig Försäkringskassan då av den faktiska inkomsten (upp till 7,5 prisbasbelopp)³⁷.

Om en enskild lägger ner en nystartad näringsverksamhet kan reglerna om uppbyggnadsskede gälla för ytterligare ett nystartat företag³⁸. Enligt Försäkringskassans vägledning är detta också möjligt för företag som har funnits längre tid men som lagts ner, och där den enskilde inte har varit verksam ett längre tag³⁹,

---

³¹ SOU 2015:21 s.323

³² Prop. 2009/19:120 s. 59

³³ Prop. 1998/99:119 s.115

³⁴ Försäkringskassans vägledning 2004:5 version 13 s. 85

³⁵ SOU 2015:21 s. 942-943

³⁶ Ibid s. 943

³⁷ Försäkringskassans vägledning 2004:5 version 13 s. 88

³⁸ Prop. 2009/10:120 s. 61

³⁹ Försäkringskassans vägledning 2004:5 version 13 s. 86

Fastställande av SGI

Enligt praxis bestäms SGI-B på de tre senaste årens taxering efter uppbyggnadsskedet. Om den enskildes inkomst de senaste tre åren är lägre än jämförelseinkomsten krävs inte att taxeringsgrunden används för beräkningen av SGI. Andra underlag används då såsom jämförelseinkomst eller inkomstdeklarationer⁴⁰.

Försäkringskassan kan också använda sig av trendberäkning, om en trend kan läsas av vid utredningen av de tre senaste årens taxering. Den kan vara uppgående eller nedgående. Vid en uppgående trend har inkomsten ökat de senaste åren och Försäkringskassan utreder då orsakerna till ökningen. Om ökningen förväntas bestå de kommande åren kan den ligga som grund för beräkning av SGI⁴¹.

Vid en nedåtgående trend kan inte inkomsten antas vara högre än den senast angivna. Det innebär att om taxeringen sjunkit från 270 000 kr till 250 000 kr på två år, och inget talar för att den kommer att öka, ska grunden för underlaget vara 250 000 kr, som är det senaste årets taxeringsunderlag⁴². Genomsnittsberäkning är ett annat sätt som kan användas för att fastställa SGI. Då tas genomsnittet fram för de senaste tre taxeringsåren⁴³.

Reglerna avseende det generella uppbyggnadsskedet gäller för den som driver enskild firma, handelsbolag eller kommanditbolag. Detta skydd gäller därför inte för aktiebolag, vars vinst betalas ut som lön till såväl ägare som eventuella anställda. SGI för den som driver aktiebolag bestäms därför på beräknad lön från verksamheten och inte utifrån andra jämförbara löner⁴⁴.

Aktuella förslag på ändringar

Socialdepartementet har i promemorian "Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede" lagt förslag på ändringar för att reglerna för uppbyggnadsskedet även ska gälla den som startar aktiebolag. Lagändringen är föreslagen att träda i kraft 1 augusti 2018. Orsaken till ändringen är att många aktiebolagsägare under den första verksamhetsperioden tar ut väldigt lite lön, om någon alls. Det innebär att de under bolagets

---

⁴⁰ Ibid s. 87

⁴¹ Ibid s. 96-98

⁴² Ibid s. 101

⁴³ Ibid s. 103

⁴⁴ SOU 2015:21 s 324

uppstartsperiod står utan skydd från socialförsäkringarna vid sjukdom eller föräldraskap.

Promemorian föreslår att inkomst baserad på anställning ur eget aktiebolag därför bestäms efter en jämförelseinkomst på samma sätt som för de som bedriver andra bolagsformer. De som omfattas av de särskilda reglerna föreslås vara de som utfört arbete och som har *väsentligt inflytande över verksamheten*⁴⁵. Till detta lägger Socialdepartementet till att det inte bör vara möjligt att kunna förlänga uppbyggnadsskedet genom att växla mellan att ha aktiebolag och annan företagsform. Den som växlar ska beräknas ha startat företaget från det att den ursprungliga verksamheten startades⁴⁶.

I samma utredning till promemorian föreslås också att uppbyggnadsskedet att omfatta 36 månader istället för de nuvarande 24 månaderna.⁴⁷ Förslag om att utöka uppbyggnadsskedet till 36 månader samt inkludera aktiebolag har tidigare lagts fram i SOU 2015:21. Promemorian är i skrivande stund skickad på remiss och regeringen hoppas lägga fram en proposition våren 2018.⁴⁸

---

⁴⁵ Socialdepartementets promemoria "Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede" s. 15-16

⁴⁶ Ibid s. 17

⁴⁷ Ibid s. 17

⁴⁸ <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/11/forslag-om-ett-bättre-forsakringsskydd-for-nya-foretagare-pa-remiss/> (hämtad 2018-01-18)

3. Arbetslöshetsförsäkring för företagare

3.1. Bakgrund

Det finns omkring 30 olika arbetslöshetskassor i Sverige, oftast inriktade på särskilda branscher⁴⁹. Det finns bland annat arbetslöshetskassor som är inriktade på företagare, så som Småföretagarnas Arbetskassa.

Det finns inte längre krav att ingå i ett fackförbund för att kunna vara medlem i en arbetslöshetskassa, vilket i sin tur innebär att medlemskap i fackförbund inte automatisk ger rätt till arbetslöshetsförsäkring vid arbetslöshet⁵⁰.

Nuvarande regelverk

Reglerna och villkoren för arbetslöshetsförsäkring finns i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF). Det finns olika slags försäkringar med särskilda villkor. Grundförsäkring ges till den som inte är medlem i någon arbetslöshetskassa eller den som är medlem men inte uppfyller de uppställda kraven för att få inkomstrelaterad ersättning enligt 6 § ALF.

Inkomstbortfallsförsäkring ges till den som varit medlem i arbetslöshetskassa i minst tolv månader om hen uppfyller arbetsvillkoret som finns uppställt i 12–14 §§ ALF. Arbetsvillkoret innebär att en sökande måste ha arbetat i minst sex månader, i 80 timmar per kalendermånad, under en ramtid av tolv månader eller i 480 timmar under sammanhängande sex månader, med minst 50 timmar varje månad enligt 12 § ALF.

Vidare måste också den som söker arbetslöshetsförsäkring vara oförhindrad att arbeta för arbetsgivare med minst tre timmar per dag samt vara inskriven på Arbetsförmedlingen och på annat sätt stå till arbetsmarknadens förfogande enligt 9 § ALF. Dagpenningen beräknas per dag och uppgår till fem dagar per kalendervecka, 20 § ALF. Ersättning genom arbetslöshetskassa lämnas i max 300 dagar.

---

⁴⁹ Kommittédirektiv 2010:48, s. 20

⁵⁰ <https://www.aea.se/vanliga-fragor/medlemskap/kan-jag-bara-vara-med-i-akassan>

(hämtad 2017-12-30)

Om en enskild som söker arbetslöshetsförsäkring har ett barn under 18 år förlängs perioden till 450 dagar, 22 § ALF.

Dagpenning kan ges i form av grundbelopp, vilket är den ersättning man får om man får arbetslöshetsförsäkring enligt grundförsäkringen, 24 § ALF. Den bestäms i enlighet med den sökandes normalarbetstid, 24 § 2 st. ALF. Inkomstrelaterad försäkring bestäms av den enskildes tidigare förvärvsinkomst och normalarbetstid, 25 § 1 och 2 st. ALF. För beräkning av den senare formen av arbetslöshetsförsäkring räknas 80 procent av dagsförtjänsten de första 200 dagarna och 70 procent för de resterande, om inte annat anges, enligt 26 § ALF.

Företagare enligt 34 § ALF

ALF skiljer på arbetstagare och företagare enligt dess första paragraf. Särskilda bestämmelser gäller för dem som är företagare. Dessa regler gäller framförallt huruvida en företagare ska ses som arbetslös och hur arbetslöshetsersättningen ska beräknas.

De som omfattas av bestämmelserna för företagare i lagen är begränsade i 34 § som hänvisar till näringsverksamheter angivna i 13 kap 1 § inkomstskattelagen, IL. I 13 kap 1 § IL anges att till begreppet näringsverksamhet räknas förvärvsarbete som sker självständigt (se mer under 'Egenanställda - uppdragstagare') och yrkesmässigt. Med yrkesmässigt menas att verksamheten sker varaktigt och med vinstintresse⁵¹.

En grundläggande förutsättning för att en egenföretagare ska kunna få arbetslöshetskassa är att inga åtgärder vidtas i företaget, 35 § ALF, vilket innebär att det är vilande eller nedlagt. När ett företag är vilande finns inte längre möjlighet att driva verksamheten. Efter att företaget har lagts ner ska den försäkrade anmäla sig till Arbetsförmedlingen inom tre månader. Huruvida ett företag anses vara vilande har varit föremål för flera rättsfall, vilka går igenom mer ingående nedan. Det har också funnits fall där kombinatörer haft arbetslöshetsförsäkring från arbete och bedrivit sin verksamhet, och där frågor handlat om huruvida deras andra sysselsättning anses vara en bisyssla eller om den brutit rätten till arbetslöshetsförsäkring.

---

⁵¹ SOU 2015:21 s.940

Anställd som går från anställning till att driva eget

Enligt 37 a § ALF har en enskild som går från anställning till att starta eget rätt att grunda sin arbetslöshetsförsäkring på tidigare anställning om det egna företaget läggs ner inom 24 månader.

Enligt 37 b § ALF kan den som kombinerat anställning med företagande tillgodoräkna båda underlagen vid bestämmande av dagpenningen. Detta gäller dock inte om företagandet är att anses som bisyssla i lagens mening enligt 38–39 §§ ALF.

F-skattsedels (icke-)betydelse

De som bedriver eller avser att bedriva näringsverksamhet i Sverige kan bli godkända för F-skatt av Skatteverket. Den som har F-skatt ska visa eller tala om detta för utbetalaren som i sin tur inte betalar sociala avgifter eller drar av skatt. F-skatten betalas månadsvis in till Skatteverket. För den som bedriver verksamhet vid sidan av anställning går det att bli beviljad FA-skatt som är F-skattsedel med särskilda villkor⁵².

Bisysslor

Det finns också möjlighet för företagare att få arbetslöshetsförsäkring för arbete vid sidan av verksamheten. Enligt ALF finns det särskilda förutsättningar som tillåter enskilda att få ersättning för anställning som funnits vid sidan av företaget. Regeln finns i 39 § ALF och anger att godkänd bisyssla är sådant arbete som skett inom näringsverksamhet de senaste tolv månaderna och som har bedrivits vid sidan av en heltidssysselsättning.

17/10-principen

Enligt 5e § 1s st. förordning (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring (ALFFo) har en enskild som kombinerat anställning på deltid med näringsverksamhet rätt till arbetslöshetskassa för anställningen om minst 17 timmar gått åt anställningen och högst 10 timmar åt näringsverksamheten. Denna regel kallas för 17/10-principen. Det krävs dock att detta förhållande pågått i minst sex månader och att personen sedan hen blev arbetslös inte utökar timmarna för arbete med näringsverksamheten.

---

⁵² [Skatteverket](#)

Rättsfall

I rättsfallen har innehavet av verksamhet inte direkt inneburit att en försäkrad inte kan erhålla ersättning för arbetslöshet från en anställning. Det som istället har varit avgörande är om den försäkrade anses genom innehavet av verksamhet ha varit förhindrad att söka annan heltidstjänst. Om så är fallet förväntas försäkrad att antingen lägga ner näringsverksamheten eller försörja sig genom den.

I målet HFD 2015 ref. 44 utredde HFD om M.H:s engagemang i en idrottsförening skulle klassa honom som företagare eller om det skulle anses vara en tillåten bisyssla och därför inte vara ett hinder för honom att erhålla ersättning från arbetslöshetskassan. M.H. anförde att han inte hindrats från att söka andra jobb i samband med hans engagemang i föreningen. M.H. sade upp sig själv och hade därför en karenstid på 45 dagar. Under dessa 45 dagar arbetade han för Söråkers Sport. M.H. hävdade också att Söråker Sport Centre inte hade ett vinstintresse trots sin bolagsform. HFD bortsåg från detta och anförde att ett vinstintresse förelåg trots att det inte togs i anspråk av ägarna. Detsamma gällde M.H:s firmateckningsrätt som han inte använde – han hade därför inflytande i verksamheten. Trots dessa omständigheter ansåg HFD att det var en tillåten bisyssla då den sorts arbete han hade lagt ner i bolaget inte borde omfattas av definitionen av bisyssla i ALF. Arbetet som skulle ingå i prövningen var den som utförts innan han blev arbetslös. Det saknade därför betydelse vad för arbete han utfört efter arbetslösheten då det som var innan ansågs vara av ideell karaktär.

I HFD 2017 ref. 34 utreddes två frågor om bedömning av ersättning från arbetslöshetskassa. Den första frågan var huruvida I.L:s innehav av näringsverksamhet ansågs vara tillåten bisyssla och den andra frågan handlade om att utreda huruvida 17/10-principen gällde, i enlighet med 5 e § ALFFo, i samband med att I.L. hade flera deltidstjänster. Målet handlar om I.L. som ägde ett HB tillsammans med sin make. Utöver arbetet i HB hade I.L. också två deltidstjänster. Den ena omfattade 70 procent av heltid och den andra 50 procent av heltid. HFD ansåg att I.L. var att betrakta som företagare och att hennes engagemang i företaget därför inte var någon bisyssla enligt 39 § ALF. Gällande om innehavet av flera deltidstjänster uteslöt hennes rätt till arbetslöshetsförsäkring ansåg HFD att själva *innehavet av flera tjänster på deltid inte var något hinder* för att uppfylla kravet. De ansåg dock att den sammanlagda anställningsgraden måste *understiga heltid* för att reglerna om deltid i 5 e § ALFFo skulle bli tillämpliga. I.L. hade under ramtiden på 12 månader enbart haft deltidsanställning som understeg heltid under

aug 2012–16 dec 2012. Därefter tog hon två tjänster på 70 procent respektive och 50 procent, och översteg därmed gränsen för heltid. Därför blev inte I.L. berättigad någon arbetslöshetskassa enligt 5 e § ALFFo.

HFD 2017 ref. 55 gällde om en ägare av aktiebolag ansågs vara företagare enligt arbetslöshetsförsäkringens mening. Fallet handlade om U.S. som var ensam ägare till Fatboy 02 AB. U.S. yrkade att ingen arbetsinsats krävdes i företaget Fatboy 02 AB. Arbetslöshetskassan bedömde U.S. som företagare och att hon ansågs ha utfört arbete då företaget förvaltade annat bolags aktier. HFD hänvisade till bestämmelser i IL. I IL 13 kap 2 § anges att kapitalvinster för juridiska personer ska räknas till näringsverksamhet. U.S. delägarrätt föll inom definitionen av 13 kap 2 § IL som inte faller inom ramen för ALF. I 13 kap 7 § IL anses inte enskilda näringsidkares delägarrätt falla inom begreppet *näringsverksamhet*. Det beskattas istället som *kapital*. Definitionen är bunden till 13 kap 1 § IL, inte till 13 kap 7 §, enligt 34 § ALF och HFD bedömde därför att U.S. inte var att betrakta som näringsidkare i den benämningen. U.S. kunde därför inte nekas arbetslöshetskassa på grunden att hon var företagare.

Egenanställda - uppdragstagare

Egenanställda är ett begrepp som används för enskilda som saknar F-skattsedel men som anlitar företag för fakturering, inbetalning av socialavgifter och så vidare. Dessa företag kallar sig för egenanställningsföretag.

Egenanställningsföretaget är det som skickar fakturan till uppdragsgivaren som den egenanställda arbetat för.

Egenanställningsföretag, såsom Frilans Finans (se mer om detta företag nedan), har hand om praktiska delar kring ekonomin⁵³ och företagen menar då att de får en arbetsgivarroll gentemot den egenanställda. Företaget betalar också socialavgifter och skatt och därefter lön till uppdragstagaren⁵⁴. IAF har i sin utredning sett en ökning av uppdragstagare⁵⁵.

I ALF finns inga särskilda regler för uppdragstagare, eller så kallade egenanställda. Istället bedöms egenanställda vara anställda eller företagare. Vad som generellt bestämmer om en enskild

---

⁵³ [Frilans Finans](#)

⁵⁴ [Skatteverket](#)

⁵⁵ IAF 2016:3, *Uppdragstagare i arbetslöshetsförsäkringen*, s. 5

uppdragstagare ska ses som arbetstagare eller företagare beror framförallt på måttet av självständighet. Kravet på självständighet finns i 34 § AFL som hänvisar till 13 kap 1 § inkomstskattelagen. I SOU 2015:21 tas en del riktlinjer upp för vad som brukar vara avgörande för om en uppdragstagare är att betrakta som självständig eller inte⁵⁶. Vid bestämmandet om en enskild är att betrakta som anställd eller företagare görs en helhetsbedömning enligt underlag framtagna av IAF där flera arbetslöshetskassor deltagit⁵⁷. Hur uppdragstagares självständighet bestäms beskrivs närmre nedan.

Frilans Finans

I flera av rättsfallen som redogörs för nedan finns företaget Frilans Finans AB med som aktör. Denna del syftar till att förtydliga företagets karaktär och roll för att bättre förstå domarna. Företaget Frilans Finans är ett så kallat egenanställningsföretag. Ett egenanställningsföretag är ett alternativ för personer som vill kunna ta emot en faktura för arbete, men inte starta eget företag (med F-skattsedel). Egenanställningsföretagen har hand om arbetsgivaravgifter och skatt. Frilans Finans beskriver egenanställningsformen som ett lättare och mer kostnadseffektivt alternativ till att starta eget för många⁵⁸.

På Frilans Finans hemsida framgår också att de anser att egenanställda inte ska betraktas som företagare, utan som anställda av bolaget. Detta skiljer sig dock från mål nr 3054–14 som menar att det i praxis inte ska anses föreligga ett arbetstagar- och arbetsgivarförhållande mellan den som fakturerar via bolaget och Frilans Finans. Hänvisning till detta ges till Kammarrätten i Stockholms dom den 12 december 2011 mål nr 3157–11 och Kammarrätten i Göteborgs dom den 11 maj 2010 i mål nr 3059–09.

Frilans Finans skriver bland annat på sin hemsida⁵⁹:

"Som egenanställd skall du inte under några omständigheter anses som företagare eller självständig uppdragstagare."

---

⁵⁶ SOU 2015:21 s.944

⁵⁷ IAF 2016:3, *Uppdragstagare i arbetslöshetsförsäkringen*, s.18

⁵⁸ [Frilans Finans, så här fungerar det](#)

⁵⁹ Frilans Finans, som svar på frågan ["Har jag rätt till A-kassa?"](#)

Frilans Finans uppmanar sina kunder att undvika vissa begrepp som faktura och kunder på deras hemsida under fliken "Att tänka på: din roll som egenanställd/arbetstagare"⁶⁰:

*"För att vara tydlig mot din handläggare på A-kassan så tänk på att du i arbetsrättslig mening är anställd och undvik därför ord eller företagarbegrepp såsom t ex faktura, kund, sköter mig själv etc."*⁶¹

Självständighet enligt praxis

Enligt förarbeten ska gränsdragningen mellan arbetstagare och företagare fastställas genom rättstillämpning⁶². Det är därför vägledande att se hur argumentationen och bedömningen sett ut i rätten. Ett urval av rättsfall redovisas nedan för att ta upp exempel på vad som avgör de egenanställdas karaktär och vad som avgör om de är att klassas som självständiga eller osjälvständiga.

Kammarrätten i Göteborg 2015-09-30, mål nr 911-15

I mål 911-15 (2015-09-30), från Kammarrätten i Göteborg, sökte en egenanställd, B.A., ersättning från Unionens a-kassa. A-kassan betraktade mannen som egenföretagare och att han därför inte hade rätt till den ersättning han yrkat på. Mannen hade utfört två filmuppdrag åt två för honom kända uppdragsgivare. Uppdragen fakturerades via Frilans Finans. Unionens a-kassa yrkade att mannen skulle betraktas som företagare men Förvaltningsrätten såväl som Kammarrätten bedömde att mannen inte skulle ses som företagare i AFL:s mening. Det som talade för att B.A. hade en osjälvständig arbetsform var att han betalade A-skatt och att Frilans Finans tog arbetsgivaransvar för honom. Det var också uppdragsgivarna och inte han själv som bestämde tid och plats för uppdragen. De inslag som tydde på självständighet bestod framförallt i att kontakt togs direkt med B.A. och inte via Frilans Finans. Detta förklarades med att kontakt redan fanns mellan uppdragsgivare och uppdragstagare i och med tidigare uppdrag. Det faktum att B.A. hade egen kamera och dator, som Unionens a-kassa anförde som grund för självständighet, ansågs inte räcka då de sågs som vanlig utrustning i ett hem.

Kammarrätten i Stockholm, 2015-02-06 mål nr 3054-14

Mängden uppdrag och dess karaktär kan vara en avgörande faktor enligt praxis. I Kammarrätten i Stockholms mål nr 3054-14 (2015-

---

⁶⁰ Ibid (hämtad 2018-01-07)

⁶¹ Ibid (hämtad 2018-01-07)

⁶² Prop. 1996/97:107 s. 109

02-06) dömde rätten att K.A. inte hade rätt till arbetslöshetskassa. K.A. hade anmält sig till Unionens a-kassa som arbetslös och erhållit ersättning. Hon hade lämnat in uppgifter den 20 maj 2012 när arbetslöshetskassan begärt dem redan 7 oktober 2011. Detta ledde till att Kammarrätten, i linje med a-kassans bedömning, ansåg att detta hade bidragit till att K.A. fått för mycket ersättning. K.A. uppfyllde många kriterier som innebar att hon kunde betraktas som en osjälvständig arbetstagare och därför anställd. Till detta anfördes att K.A. inte använde egen utrustning, att det arbete hon gjorde skedde under kontroll och ledning av uppdragsgivarna, att hon saknade registrerad firma samt att hennes lön betalats ut per dag eller timvis.

Rätten tog också upp osäkerheten i lagen och hur lagstiftarna har uttryckt sig för arbete, prop. 1996/97:107 s. 109, och att frågan om egenanställda skulle lösas i rättstillämpningen. Förvaltningsrätten ansåg slutligen att K.A. skulle betraktas som en självständig arbetstagare, trots det som tidigare anförts, på grund av mängden av olika uppdragsgivare. K.A. hade under perioden nio uppdrag från åtta olika uppdragsgivare. Detta ansåg rätten var ett tecken på att K.A. hade en självständig roll och inte hade någon särskild beroendeställning till någon av uppdragsgivarna, enbart en av dem hade hon haft två uppdrag hos. Då K.A. skulle betraktas som en företagare enligt ALF, ansågs hon vidare inte ha upphört med sin verksamhet i enlighet med 35 § ALF. Detta innebar att hon fått utbetalning trots att hon inte var berättigad, och hon dömdes också att betala tillbaka den ersättning hon fått på grund av det bristande underlaget hon gett. Kammarrätten gick på samma linje som Förvaltningsrätten.

Kammarrätten i Stockholm 2011-12-12, mål nr 3157-11

I domen meddelad av Kammarrätten i Stockholm 2011-12-12, mål nr 3157-11, prövades egenanställdas rätt till arbetslöshetskassa. Frågan gällde XX som åtog sig uppdrag i uppdragsgivarnas lokaler. Rätten övervägde om detta var tillräckligt för att se den enskilde som osjälvständig i sin roll. XX arbetade som frilansande "digital compositor". Frilans Finans fakturerade för uppdragen då han själv inte hade ett företag och XX skötte själv kontakten med uppdragsgivarna. Uppdragen var av sådan art att de bokades tätt inpå och därför var det svårt att förutspå hur det skulle se ut i framtiden. Akademikernas erkända arbetslöshetskassa avslog ansökan med motiveringen att XX var att ses som en självständig uppdragstagare. XX yrkade på motsatsen och underströk att han inte hade någon egen firma. XX hänvisade också till praxis från andra arbetslöshetskassor (AMA, ägd av Svenska Musiker-förbundet, och

Teaterförbundet) som inte har någon begränsningsregel rörande antalet uppdrag.

Förvaltningsrätten hänvisade till Kammarrätten i Göteborgs dom, mål 3059–09, rörande Frilans Finans. I Kammarrättens dom utreddes huruvida Bostadsbolaget, vars modell liknar Frilans Finans, var att anse som vanlig arbetsgivare. Kammarrätten bestämde att så inte var fallet. Förvaltningsrätten fastställde därför i domen att den enskilde ska ses som självständig uppdragstagare om inte särskilda skäl talar emot det. Förvaltningsrätten hänvisar också till en annan dom från Kammarrätten i Göteborg den 21 juni mål 1466–04, där en tolk var att anse som osjälvständig arbetstagare eftersom hen bara utförde en typ av uppdrag och hade ett begränsat antal (tre stycken) uppdragsgivare. Till detta lägger Förvaltningsrätten till att två uppdragsgivare oftast är gränsen men att det även finns fall där tolkar med upp till fyra uppdragsgivare har ansetts vara osjälvständiga i ALF:s mening. Förvaltningsrätten tog upp att XX var tvungen att använda utrustning som fanns hos uppdragsgivaren och att detta skilde honom från andra fall. XX hade också haft två till tre uppdragsgivare. Förvaltningsrätten ansåg att XX var att se som en osjälvständig uppdragstagare och därför var arbetstagare snarare än företagare. Kammarrätten gick på Förvaltningsrättens linje med motiveringen att XX hade få uppdragsgivare, två till tre i antalet, och att han erhöll timersättning eller månadslön och även i vissa fall semesterersättning.

Slutsats av rättsfallen

Gemensamt för samtliga redovisade fall är att en helhetsbedömning görs. I samtliga fall har det funnits element som talar för både det ena och det andra utfallet. Uppdragets art och hur förhållandet mellan uppdragsgivaren och uppdragstagaren definieras. Det finns däremot en del kännetecken som kan utläsas ur rättsfallen. Mängden uppdrag är avgörande, men det beror också på själva arten av arbetet. Även innehavet eller tillhandahållandet av utrustning spelar roll.

Rätten har också fäst vikt vid hur lönen har betalats ut (som en engångssumma, månadslön och så vidare), och om exempelvis semesterersättning har betalats av uppdragsgivaren. Rättsfallen som studerats visar också på att det enskilda faktum att avtalsparten Frilans Finans har hand om fakturorna inte per automatik innebär att uppdragstagaren ska ses som osjälvständig. I denna fråga har det särskilt hänvisats till praxis i de studerade domar som fastslår detta förhållande.

Svårigheter med egenanställda och arbetslöshetsförsäkring enligt arbetslöshetskassorna (IAF-rapport)

I IAF:s undersökning deltog 28 arbetslöshetskassor. Rapporten redovisar olika svårigheter som arbetslöshetskassorna upplever. Av de 28 som deltog angav 21 att de upplever svårigheter, till exempel att det är svårt att samla in underlag för bedömmandet i de fall ett egenställningsföretag är inblandat, och att otydliga arbetsvillkor förekommer. Rörande egenställningsföretag angav en del arbetslöshetskassor att det är svårt då uppdragstagaren inte behöver ha F-skattsedel. Detta innebär problem för arbetslöshetskassorna då egenställningsföretagen tar på sig en arbetsgivarroll⁶³.

Vidare tas också upp att helhetsbedömningen som ska göras när en egenanställd ska klassas som antingen självständig eller osjälvständig är knepig, och att detta riskerar att leda till att man inte på förhand kan informera den försäkrade om vad som faktiskt gäller. Några arbetslöshetskassor tar också upp att gränsdragningen är svår för särskilda yrkeskategorier.

Arbetslöshetskassorna tog också upp att det saknas vägledande domar på området och att de domar som finns spretar åt olika håll. Detta gäller bland annat domar rörande egenställningsföretag och dess betydelse. Många av arbetslöshetskassorna önskar tydligare regelverk rörande gränsen mellan självständig och osjälvständig uppdragstagare, samt tydligare regler rörande egenställningsföretags påverkan. I rapporten framkommer också att branschkännedom är viktig då det i många branscher förekommer fler uppdragstagare, såsom kulturarbetare, journalister, tolkar och frikyrkopastorer. Arbetslöshetskassorna tar också upp risken för att lika fall just nu kan dömas olika, såväl inom arbetslöshetskassorna som mellan dem⁶⁴.

---

⁶³ IAF 2016:3, *Uppdragstagare i arbetslöshetsförsäkringen* s. 15

⁶⁴ *Ibid* s. 15-18

4. Vad kan förbättras kring SGI och arbetslöshetsförsäkring för egenföretagare?

Ändra reglerna i uppbyggnadsskedet från 24 månader till längre (SGI)

I Socialdepartementets PM *Sjukpenninggrundade inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede* tas förslag upp om att förlänga uppbyggnadsskedet från 24 till 36 månader. Detta anses nödvändigt då ett företags lönsamhet kan ta flera år att bygga upp⁶⁵.

Inkludera aktiebolag i regler för uppbyggnadsskedet (SGI)

Socialdepartementet har också gett förslag på att inkludera aktiebolag i reglerna för uppbyggnadsskede vid bestämmande av SGI. I nuläget finns andra krav för aktiebolag då man som ägare är anställd och tar ut lön. I uppstartsprocessen för ett aktiebolag tar ägarna ofta ut väldigt lite lön, vilket gör att bedömningen blir orättvis vid fastställande av SGI. I Socialdepartementets PM 'Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede' finns förslag om att samma regler ska gälla för aktiebolag som för enskild firma och handelsbolag⁶⁶.

Det går möjligtvis att hävda att det finns en viktig skillnad mellan bolagsformerna. Ett aktiebolag innebär inte personligt ansvar, och har en kapitalinsats som gör att företaget blir mer bortkopplat från ägaren. Detta är en skillnad från det enskilda bolaget, handelsbolaget eller kommanditbolaget där den enskilde har ett mer långtgående ansvar vid ett eventuellt nedläggande av bolag. Det innebär dock inte att de som bygger upp ett aktiebolag inte, på samma sätt som för andra bolagsformer, tvingas ta ut låg lön då aktiebolaget startas upp. Som Socialdepartementet konstaterar i sin promemoria ges därför inte en rättvis bild av aktiebolagsägarnas SGI.

---

⁶⁵ Socialdepartementet, Promemoria: *Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede*, s. 15

⁶⁶ Ibid, s. 16

Längre uppbyggnadsskede även för arbetslöshetsförsäkring?

I Socialdepartementets PM ligger fokus på SGI och uppbyggnadsskedet. Dessa frågor handlar om trygghet för den som startar företag. Ett steg som föreslås är att förlänga uppbyggnadsskedet från 24 månader till 36 månader. Liknande tankesätt ligger bakom reglerna om arbetslöshetsförsäkring, där en försäkrad kan få ersättning baserad på lön från tidigare anställning om företaget tvingas lägga ner inom 24 månader. Då det tar tid innan ett företag går med sådan vinst, kan det finnas incitament att förlänga denna frist till 36 månader⁶⁷.

Ha en tredje kategori i lagen om arbetslöshetsförsäkring för egenanställda?

Idag hamnar egenanställda mellan stolarna då de inte kan definieras på ett tillfredställande sätt. Istället hamnar fokus på detaljer som är svåra att förutse för den verksamme och därmed svåra att planera utefter. Genom att införa en tredje kategori, som utgår från den egenanställdas villkor, kan deras reella situation speglas utan att försöka anpassas för att matcha de redan givna rollerna.

En sådan kategori skulle kunna bortse från de omständigheter som innebär att egenanställda hamnar utanför. Exempelvis kan egenanställda ha en självständig roll, samtidigt som de har en beroendeställning gentemot uppdragsgivarna. Genom att de klassas som en egen kategori behöver de inte vara osäkra på om de kommer inkluderas i gruppen anställda och därmed få rätt till arbetslöshetskassa. Den nuvarande osäkerheten gör att man inte kan säkerställa den trygghet som är avsedd med lagstiftningen.

Karenstiden

En annan lämplig ändring vore att förenkla reglerna om karenstid för egenföretagares SGI. Idag är regelverket komplicerat för egenföretagare jämfört med den som är anställd. Det kan innebära att färre egenföretagare kan förutse avbrott på grund av sjukdom då reglerna är komplicerade rörande uppsägningstid och begränsningar i valet av antal karensdagar.

---

⁶⁷ Ibid s. 15-17

Källförteckning

Offentliga tryck

Proposition 1996/97: 107, *En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring*

Proposition. 1998/99:119, *Socialförsäkringens personkrets*

Proposition 2009/10:120, *Trygghetssystemen för företagare*

Direktiv 2010:48, *Hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet*

SOU 2015:21, *Mer trygghet och bättre försäkring*

Socialdepartementet, Promemoria, *Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede*

Socialdepartementet, pressmeddelande 17 november 2017, *Förslag om ett bättre försäkringsskydd för nya företagare på remiss*

Försäkringskassan, Vägledning 2004:5 version 13, *Sjukpenninggrundande inkomst – och årsarbetstid*

Rättsfall

Kammarrätten i Stockholms dom, 12 dec. 2011 i mål nr 3157-11

Kammarrätten i Stockholms dom, 2 feb. 2015 i mål nr 3054-14

Kammarrätten i Göteborgs dom, 30 sept. 2015 mål nr 911-51

HFD 2015 ref. 44

HFD 2017 ref. 34

HFD 2017 ref. 55

Rapporter

IAF 2016:3, Uppdragstagare i arbetslöshetsförsäkringen

Elektroniska källor

<https://www.forsakringskassan.se/myndigheter/arbetsformedlingen/forsakring/sgi>

<https://www.skatteverket.se/foretagochorganisationer/sjalvservic/svarpavanligafragor/fskatt.4.18e1b10334ebe8bc80003982.html>
(hämtad 2017-12-28)

<https://www.aea.se/vanliga-fragor/medlemskap/kan-jag-bara-vara-med-i-akassan>

<https://www.frilansfinans.se/sa-har-fungerar-det/>

<https://www.skatteverket.se/privat/skatter/arbeteochinkomst/inkomster/egenanstallning.4.4a47257e143e26725ae2b73.html>

<https://www.frilansfinans.se/fragor-och-svar/?qa-id=2533>

<https://www.frilansfinans.se/sa-har-fungerar-det/>

<http://www.iaf.se/>

<https://www.jusek.se/globalassets/egnaforetagare/forsakringskassans-preseantion-11-mars-i-stockholm.pdf>

<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/11/forslag-om-ett-battare-forsakringsskydd-for-nya-foretagare-pa-remiss/>

<https://www.skatteverket.se/privat/skatter/arbeteochinkomst/inkomster/egenanstallning.4.4a47257e143e26725ae2b73.html>